

Mod en bæredygtig økonomi

- et angreb på den neoliberale økonomiske globalisering

<i>Introduktion</i> _____	3
<i>Overvind tabuerne – anerkend fejlene ved den neoliberale økonomi</i> _____	4
Hvorfor neoliberal økonomi er et problem	
Hvorfor neoliberal økonomi forældet	
Neoliberal økonomi har også negative indvirkninger....	
...men det er alligevel tabu at stille spørgsmålstejn ved den	
Vi har brug for en ny økonomisk fremgangsmåde	
<i>Ændre kurs – introducer nye økonomiske mål</i> _____	6
Bæredygtige samfund kræver sunde økonomier	
Økonomisk mangfoldighed	
Økonomisk subsidiaritet	
Nye mål for bæredygtige økonomier	
Principper frem for profit	
Forsigtighedsprincippet	
<i>Vær smart – beregn økonomisk velfærd rigtigt</i> _____	9
Beregning af økonomisk velfærd i det 21'ende århundrede	
Sæt den rigtige pris på arbejde	
Inklusiv den sande pris på transport	
<i>Fremtidsplan – skær ned på ressourceforbruget og konflikter</i> _____	10
Ressourcer er begrænsede...	
...men underforbrug er også et problem	
Mindre ressourceforbrug, færre konflikter	
Mindre ressourceforbrug, øget beskæftigelse	
Retten til at begrænse ressourceforbruget	
Reducer, genanvend og genbrug	
Tilstrækkelighedspolitikker og forbrugsstyring	
<i>Del ressourcerne – udryd ulighed og fattigdom</i> _____	12
Adgang til ressourcer og et sundt miljø er en menneskeret	
Omvendt omfordeling	
Økologisk gæld og gældsfrigørelse	

<i>Ændre prioriteringer – invester i den virkelige økonomi</i>	13
Støt økonomisk stabilitet	
Kontroller investeringsstrømmen	
Sondring til fordel for den virkelige økonomi	
<i>Afbalancer handel – genskab lokale økonomier</i>	14
Afbalancer handel	
Styrkelse af lokale økonomier og samfund	
Favorisering af nationale love om lokal miljø og sundhed	
Slut med eksportstyret udvikling	
<i>Reguler virksomhederne, reducer virksomhedernes indflydelse</i>	15
Eroderingen af demokratiet	
Gennemgå virksomheders rolle	
Virksomhedernes ansvar	
Regulering af virksomheders arbejde	
Producentansvar	
International konkurrence og internationale konkurrencebestemmelser	
Forureneren skal betale	
<i>Åbenhed – sikre gennemsigtighed og demokrati</i>	17
Demokratiser den økonomiske beslutningstagning	
Regeringer og ansvarlighed	
En nation en stemme betyder lige deltagelse	
<i>Opdater infrastrukturen – renowe regler og institutioner</i>	17
Skrabere regler	
Ny tilgangsvinkel, ny opbygning	
Overlad handel og økonomi til FN	
Bæredygtige økonomier og WTO	
Bæredygtige økonomier betyder også ændring af IMF og Verdensbanken	
Multilaterale aftaler om miljø har forrang for handel	
Regeringer skal ansføres til at samarbejde	
Løsning af stridspunkter	

Dette holdningspapir er et resultat af en to år lang dialog mellem Friends of the Earth's medlemmer, der lever under meget forskellige økonomiske og politiske forhold i Nord, Syd, Øst og Vest. Teksten er oversat, og forkortet i mindre grad, af Jacob Sørensen fra NOAH's Bæredygtighedsgruppe. Læs originalteksten på http://www.foe.co.uk/resource/reports/towards_sust_economies.pdf

Resumé

Neoliberal økonomisk teori – verdens dominerende økonomiske model – bygger på en række falske forudsætninger, og er ubæredygtig. Værre er det, at den fremmer en vinder-taber udvikling – og ikke en vinder-vinder udvikling, som fortalene ofte hævder. Mange millioner mennesker lider under de uheldige konsekvenser.

Vi bor i en verden, hvor uligheden er stigende, og mange millioner har ikke mulighed for at få dækket selv deres allermest basale behov. Skove bliver fældet, Jorden bliver rippet for mineraler, og fossile brændstoffer bliver udvundet i totalt ubæredygtige mængder for at forsyne verdensøkonomien med råstoffer. Demokratiet eroderes, i takt med at magten koncentrerer på færre og færre hænder. Biologisk og kulturel mangfoldighed skrumper med en alarmerende hast, og hårdt tilkæmpede sociale og miljømæssige standarder er truet.

Men en anden demokratisk, retfærdig og bæredygtig fremtid er mulig. Dette holdningspapir præsenterer principperne og retningslinierne for udviklingen af en retfærdig og bæredygtig økonomi.

Introduktion

Den neoliberale økonomiske globalisering fremmer en udvikling, der bevæger sig væk fra bæredygtige samfund, der opfylder menneskers behov.

Den neoliberale økonomiske politik skader mennesker på mange forskellige måder. Vi lever i en verden, hvor uligheden stiger, og mange millioner kan ikke få opfyldt selv deres mest basale behov. Skove bliver fældet, miner bliver opbrugt og forladt, og fossile brændstoffer bliver udvundet i fuldstændigt ubæredygtige mængder for at forsyne den globale økonomi med fysiske ressourcer. Demokratiet eroderes, i takt med at magten koncentrerer på færre og færre hænder. Biologisk og kulturel diversitet skrumper med en alarmerende hast og hårdt tilkæmpede sociale og miljømæssige standarder er truet.

Hvis vi fortsætter i den retning, ser det ikke godt ud for de fremtidige generationer. Den virkelige udfordring for menneskeheden er, at forsyne de i 2050 forventede 10 milliarder mennesker med en rimelig livskvalitet – og på samme tid reducere den miljømæssige belastning til et bæredygtigt niveau. Den neoliberal økonomi gør udfordringen endnu større. Alligevel er den herskende officielle holdning, at der ikke er andre alternativer.

En anden demokratisk, retfærdig og bæredygtig fremtid er mulig. Dette papir redegøre for retningslinierne for udviklingen af en fair og bæredygtig økonomi. Det foreslår nye økonomiske målsætninger, f.eks.:

- Et lige og bæredygtigt forbrug af begrænsede ressourcer og anerkendelsen af vigtigheden af økonomisk diversitet
- En nyudviklet gennemsigtig og folkelig økonomisk beslutningstagningsproces med udgangspunkt i økonomiske subsidiaritet
- Stærkere lokale og regionale økonomier, som øger den lokale kontrol over ressourcerne

- Investeringer i den sande produktive økonomi
- Effektiv kontrol af internationale virksomheder, herunder bedre mulighed for international ansvarlighed i og forvaltning af virksomhederne
- Bedre multilateral regulering af ikke-økonomiske anliggender, bl.a. lighed og bæredygtighed.

Overvind tabuerne – anerkend fejlene ved den neoliberale økonomi

Hvorfor neoliberal økonomi er et problem

Vi lever i en hurtigt foranderlig verden. Globaliseringsfænomenet – specielt fremkomsten af hurtig kommunikation og udbredelsen af ny teknologi – forandrer måden mennesker lever deres liv og omgås andre. Globalisering har både økonomiske, politiske, sociale, kulturelle og teknologiske aspekter. Denne tekst forholder sig kun til et af disse aspekter, neoliberal økonomisk globalisering, som har betydelige negativ indvirkning på mennesker og miljø over hele verden.

Den neoliberale økonomiske globalisering ansporer til jagt på profit uagtet sociale og miljømæssige omkostninger. Den er knyttet til:

- Øget ulighed, både i og mellem lande
- Koncentration af ressourcer og magt på færre og færre hænder (hvilket resultere i erodering af demokratiet)
- Økonomisk, social, politisk og kulturel udelukkelse og økonomisk ustabilitet
- Eksponentiel stigning i udvinding af råstoffer og tab af biologisk og kulturel mangfoldighed
- Opretholdelse og udvikling af lokalt tilpassede og bæredygtige handelssystemer forhindres
- Svagere internationale aftaler på andre områder (f.eks. i forbindelse med miljø og udvikling).

Derudover har Nords forbrug af ressourcer fra Syd til bundpriser, betydet en økologisk gæld til Syd. Alligevel tvinges de fattige lande i Syd til at deltage i det neoliberale spil – dvs. eksportere mere og mere – for at afbetale den gæld som tæller: den finansielle gæld. Dette betyder ironisk nok overforsyning af verdensmarkedet, svigtende varepriser og faldene indtjening på Syds eksport. Hvilket igen gør det endnu sværere for Syd at betale af på den finansielle gæld.

Således er det overordnede emne der må sættes fokus på, det faktum, at den politik, der bliver støttet af fortalere for neoliberal økonomi, undergraver udviklingen af en politik, der kan støtte udviklingen af bæredygtige samfund. Retfærdige og bæredygtige samfund kræver, næsten per definition, lighed, demokrati, mangfoldighed og bæredygtig produktion og forbrug. Det kræver stærkere lokale samfund og økonomier og mere samarbejdsvillighed på det internationale plan.

Den virkelige udfordring for menneskeheden vil være at tilvejebringe en rimelig livskvalitet for de i 2050 forventede 10 milliarder verdensborgere, og samtidigt reducere miljøbelastningen til et niveau, der ligger inden for systemgrænserne. Den neoliberale økonomi gør udfordringen endnu større. Alligevel er den herskende officielle holdning, at der ikke findes alternativer.

Noget må ændres. Da bæredygtige samfund er den eneste mulighed vi har på langt sigt, bliver dette noget nødt til at være neoliberalisme. Tiden er inde til at udvikle alternative tilgangsvinkler, for at skitsere rammerne for bæredygtige økonomier.

Hvorfor neoliberal økonomi forældet

Neoliberal økonomi har mange betydelige systemfejl. Måske den vigtigste er vinder-vinder-opfattelsen i teorien om komparative fordele.

Teorien om komparative fordele fastslår, at alle lande opnår fordele når investeringer foretages i de sektorer, hvor de enkelte lande producerer mest effektivt og derefter handler med hinanden. Det er imidlertid en teori, der blev udviklet i en tid, hvor kapital var stærkt forankret i nationale økonomier. I dag har vi en situation, hvor vi med informationsteknologien og åbne grænser, praktisk talt på et øjeblik kan flytte kapital rundt over hele Jorden. På denne måde bliver det i stadig større udstrækning vanskeligere for de lande, der ikke sidder med vinderkortene (f.eks. en stabil økonomi, lave omkostninger og en god infrastruktur) at bevare og tiltrække mobil international investeringskapital. Med andre ord er den absolutte fordel selvforstærkende, og systemet er ikke en fordel for alle.

Desuden går profit i stigende grad til firmaer og deres ejere i stedet for til lande og deres borgere. For det første kan potentielle investorer (både nationale og internationale) spille regeringer ud mod hinanden, for at opnå skattelettelser, og kræve lavere virksomhedsskatter og –standarder. Transnationale selskaber kan også, i vid udstrækning, minimere deres skatteomkostninger ved at flytte profit til lavskat-lande. For det andet afskæres regeringer i stadigt større grad fra at få fordel af indre investeringer, når investeringskravene placeres på internationale investorer. Det er efterhånden klart, at når det regner på præsten, drypper det ikke automatisk på degnen.

Det værste er, at neoliberal økonomi også er ubæredygtig. Dem som først foreslog frihandel som en løsning på verdens økonomiske problemer, var sikkert ikke klar over, at Jordens endelige ressourcebeholdning skulle gå hen og blive en begrænsende faktor i det 21'ende århundrede. Det har betydet, at vores nuværende økonomiske model er baseret på stadigt stigende og ubæredygtige ressourceforbrugsrater. Der er ingen usynlig hånd, der guider markedet mod bæredygtighed. En bæredygtig økonomi skal guides, og der må holdes hus med ressourceforbruget. På grund af alt dette er neoliberal økonomisk globalisering et vinder-taber-projekt for mange millioner, og ikke et vinder-vinder-projekt. Alligevel bliver disse teoretiske fejl ignoreret. Det må være fordi, de lande, der er heldige nok til at have absolutte fordele, ofte er dem, der har udviklet deres økonomier og samfund ved at udnytte verdens befolkning og ressourcer – dem, der har opbygget en økologisk gæld til resten af verden. Disse lande er ironisk nok også ofte dem, der er de kraftigste fortalere for den neoliberale myte.

Neoliberal økonomi har også negative indvirkninger....

Neoliberal økonomisk globalisering har fejl såvel i praksis som i teorien. Gennemførelsen af den neoliberal politik har haft virkelige og mangeartede indvirkninger på miljøet samt på tilværelsen for millioner af almindelige mennesker i alle regioner af Jorden – fra landmænd, der er ude af stand til at konkurrere med afgrøder importeret fra mere effektive lande, og hele samfund i Syd, der er blevet tvangsfjernet fra deres hjem, for at bane vejen for minedrift-til-eksport-operationer, til mennesker i Nord, der i stigende grad oplever usikkerhed i ansættelse og erodering af hårdt tilkæmpede miljø- og sundhedsstandarder.

For at standse den nuværende proces - som skaber splittelse ved, at få har betydelige fordele, mens mange taber – er det nødvendigt at anerkende, at den nuværende neoliberale økonomiske globaliseringsproces har betydet alt for stort ressourceforbrug, forøget uligheden og forringet levestandarden for mange mennesker. En alternativ fremgangsmåde er nødvendig.

...men det er alligevel tabu at stille spørgsmålstegn ved den

På trods af dette opbud af teoretiske og praktiske ulemper er det total tabu at kritisere neoliberal økonomi i de fleste embedsmands- og forskerkredse. Faktisk risikerer dem som tør at antyde bekymring, både at miste job og troværdighed (demonstreret f.eks. ved personaleomlægninger i Verdensbanken i 2000). Kritik truer de neoliberale vindere – de personer, virksomheder og lande vis magt og rigdom giver dem mulighed for at drage betydelig fordel af international handel og investering. Intet kan blive ændret før dette tabu overvindes.

Vi har brug for en ny økonomisk fremgangsmåde

En økonomi for det 21'ende århundrede må være fleksibel, fair og bæredygtig og det er nødvendigt, at den handler om andet end penge, profit og vækst. En bæredygtige økonomi skal åbne for udviklingen af forskelligartede økonomier, og ikke mindst skal den åbnes, så den også tager højde for miljø og bæredygtighed. Desuden skal en økonomi være tilpasset demokratiet: folk skal have kendskab, forstå og have mulighed for at påvirke udviklingen af bæredygtige økonomier.

Konkret betyder det at regeringer må aftale nye mål for nogle sammenhængende og internationalt anerkendte rammer for sociale, økonomiske og miljømæssige principper i en bæredygtig økonomi (se nedenfor). Der er behov for, at den upassende alt-i-en-neoliberale mentalitet bliver erstattet med en forståelse for fordelene ved en mangfoldig økonomi (se nedenfor). For at sætte de lokalt forankrede kræfter i stand til at tage beslutninger med folkelig deltagelse, må der indføres en form for økonomisk subsidiaritet (se igen nedenfor).

Vi siger ikke, at international handel og investering ikke spiller en rolle i en bæredygtig økonomi. International handel og investeringer er en del af et bæredygtigt samfund, men aktiviteterne vil være afhængige af deres indvirkning på forbrugsniveauet og –mønsteret, udgiftsinternaliseringen og profitfordelingen. (For øvrigt er det vigtigt at skelne mellem frihandelsideologi og frihed til at handle: det er langt fra blot at være to side af samme sag).

Ændre kurs – introducer nye økonomiske mål

Bæredygtige samfund kræver sunde økonomier

Det er oplagt, at et sundt niveau af økonomisk aktivitet er essentiel for ethvert bæredygtigt samfund, men beskaffenheden af de økonomiske aktiviteter er lige så vigtig. Afgørende er det, at det optimale niveau for økonomisk aktivitet møder menneskers virkelige behov og reducerer ressourceforbruget til et bæredygtigt niveau. Tilgængeligheden af ressourcer og udbyttet fra udnyttelsen af disse ressourcer skal fordeles ligeligt i og mellem lande og regioner.

Her er det vigtigt at nævne, at økonomisk vækst ikke altid er nødvendig for at opnå disse mål, faktisk undergraves de ofte af den ukritiske stræben efter vækst. Så længe økonomisk vækst leverer det ønskede resultat, kan den økonomiske vækst være ønskelig i både Nord og Syd. Forbedring af kvaliteten af de økonomiske aktiviteter – frem for at øge kvantiteten – må være nøglefaktoren i den politiske proces (specielt i Nord, hvor forbruget af ressourcer allerede er alt for højt).

Økonomisk mangfoldighed

Den fremherskende neolibérale økonomiske model reducerer selvforsyning, og fremmer en høj grad af afhængighed af den globale økonomi. Der er lille eller ingen plads til økonomisk mangfoldighed. Alt-i-en-modellen bliver fremmet af politikkerne, og underbygget af indflydelsesrige økonomiske institutioner. Den uflexible måde at gribe økonomien an på har især vist sig at være vanskelig for mange fattige lande, der ønsker at opbygge en begyndende industri, støtte den lokale beskæftigelse, beskytte kulturel mangfoldighed, og/eller sætte sig imod ressourceeksport. Den ansporer også til en alt for høj grad af afhængighed af den globale økonomi – et vidnesbyrd var den asiatiske finansielle krise i 1997, som hurtigt blev spredt fra land til land. Alt-i-en-modellen ser bort fra værdien af økonomisk diversitet.

Mangfoldighed er uløseligt forbundet med bæredygtighed, og dette gælder for økonomi såvel som for ethvert andet område. En mangfoldig økonomi indbefatter varierende økonomiske aktører, forskellige økonomiske strategier, forskelligartede økonomier (hvilket indebærer en bred vifte af sektorer og aktiviteter, frem for en økonomi, der er afhængig af en eller to produkter) og mangfoldighed indenfor sektorerne (altså ingen monopoler). Lande og samfund burde have lov til at vælge de økonomiske mekanismer og strategier, de mener, passer bedst til deres økonomiske, sociale, kulturelle og miljømæssige behov. Denne beslutning skal tages med udgangspunkt i at optimere økonomisk aktivitet og samtidig fastholde en grad af selvforsyning for at anspore til udviklingen af stærke og mangfoldige økonomier, der er i stand til at modstå og indrette sig efter udefrakommende chok.

Med andre ord burde nationer have ret til at styre deres økonomier indenfor internationalt aftalte rammer (med hensyn til f.eks. lighed, menneskerettigheder og grænserne for forbruget af råstoffer) og på basis af demokratiske og folkelige beslutningstagningsprincipper (som effektivt udrydder gammeldags statsstyrede økonomier).

Økonomisk subsidiaritet

Økonomien påvirker alle – endog internationale aftaler har mange betydelige og udbredte sideeffekter. Forhandlingerne i Verdenshandelsorganisationen (WTO) kan eksempelvis have betydning for produktions- og forbrugsmønstre, husholdningers økonomiske stabilitet, vekselkurser, regional og lokal handel, små og mellemstore virksomheders levedygtighed, beskæftigelsen og statsudgifter til sundhed, uddannelse og miljø – alle sammen faktorer, der er god grund til at tro, har direkte eller indirekte betydning for 'den lille mand'.

Der er behov for mere åbenhed i den økonomiske verden: Borgerne bør være mere direkte involveret i beslutningsprocessen. Et skridt på vejen kunne være at udvikle en nedadgående beslutningsproces, ved at anvende principperne bag økonomisk subsidiaritet (dvs. beslutningstagning på et passende lavt niveau). Beslutningstagning på flere niveauer er også fordelagtig, fordi det skaber balance mellem beslutningstagningsorganer og reducerer risikoen for magtmisbrug på alle niveauer.

Hvad betyder økonomisk subsidiaritet i praksis? Et grundlæggende formål er at sætte mennesker i stand til at beslutte, hvad deres behov er, og i hvilken grad de har brug for at handle internationalt, regionalt eller bare uden for deres egen økonomi for at opfylde disse behov. Det skal med andre ord være muligt at vælge, i hvor høj grad man ønsker, at de lokale økonomier skal være selvforsynende, og i hvor høj grad beskæftigelse og velfærd skal udspringe fra den lokale økonomi. En sådan form for beslutningstagning vil selvfølgelig kræve en national og international demokratisk proces med

stor vægt på folkelig deltagelse (se nedenfor). Et andet vigtigt formål vil være at genoprette de demokratiske valgte regerings beslutningstagningen om økonomiske nøglespørgsmål (lige fra privatisering til udgiftsprioritering til f.eks. sundhed, uddannelse og miljø).

Det er absolut nødvendigt, at vi på samme tid strammer op på den internationale beslutningstagning i forbindelse med en lang række områder, der er vitale for bæredygtige økonomier, men som samtidigt ikke kan løses af lande, der arbejder i isolation. Nogle af disse områder kunne f.eks. være fattigdomsudryddelse, lighed og byrdefordeling, globalt ressourceforbrugsniveau, bæredygtig produktion og forbrug samt grænseoverskridende forurening.

Nye mål for bæredygtige økonomier

Økonomisk mangfoldighed og økonomisk subsidiaritet benægter ikke nødvendigheden af fælles økonomiske, sociale og miljømæssige mål og regler. Mange af disse er man faktisk allerede blevet enige om i FN, men ofte er de ikke blevet anvendt i økonomien (og i nogle tilfælde overhovedet ikke gennemført).

Det er efterhånden klart, at et højt niveau af økonomisk vækst ikke automatisk skaber fordele for mennesker og miljø. Faktisk er det modsatte alt for ofte tilfældet. Kombineret med øget produktion og forbrug leder deregulering ofte til lavere sociale og miljømæssige standarder, samtidigt med øget ressourceforbrug og forurening. Desuden er velstanden som hovedregel ulige fordelt.

Kun at hæve bruttonationalproduktet (BNP) er ikke længere tilstrækkeligt. Tilfredsstillelse af borgernes behov, gennem et lige og bæredygtigt forbrug af Jordens ressourcer, burde være målet for et troværdigt og produktivt økonomisk system. Hovedformålene må være fattigdomsudryddelse, social og miljømæssig bæredygtighed, lighed mellem generationerne og menneskelig værdighed. Vi må administrere produktions- og forbrugsniveauerne. Der må gives særlig opmærksomhed til fattige lande, der tillader en forbrugsstigning for fattige mennesker, og mennesker bør være en integreret del.

Principper frem for profit

At opnå disse mål i det 21'ende århundredes samfund vil kræve en raffineret national og international økonomisk politik, som sætter fokus på et optimalt niveau af økonomisk aktivitet, baseret på internationalt anerkendte nøgleprincipper på det sociale og miljømæssige område. Bl.a. følgende punkter:

- Ansvarlige og åbne demokratiske regeringer, virksomheder og andre institutioner der vedkender sig folks ret til information, ret til folkelig deltagelse og retfærdighed
- Forurenere-betaler-princippet vedrørende sociale og miljømæssige påvirkninger skal underbygges med juridisk ansvar og erstatningspligt
- Ligeværdigt samarbejde, selvbestemmelsesret og særlig vejledning ifm. internationale relationer og overstatslige forhandlinger til fattige lande
- Respekt for mangfoldighed i biologiske, kulturelle og økonomiske systemer samt respekt for både ikke-menneskelige arter og mennesker
- Respekt for menneskerettigheder – specielt retten til at nyde et sundt liv i et rigt miljø, retten til fred og sikkerhed og retten til ens status og behandling for alle uanset køn, etnisk gruppe, religion eller samfundsklasse. Sådanne rettigheder gælder specielt for oprindelige folk.
- Respekt for høje miljø-, sundheds- og arbejdsmiljøstandarder

- Lighed mellem og inden for generationerne, inklusiv ny fordeling af ressourcekontrol som landrettigheder og tilbagebetaling af økologisk gæld
- Økonomisk og politisk subsidiaritet – overlade magt og myndighed til det laveste passende niveau
- Forsigtighedsprincippet, anvendt bredt på politikker og teknologier på alle niveauer

Forsigtighedsprincippet

Forsigtighedsprincippet fortjener speciel opmærksomhed, selvom det i høj grad er udskældt af mange af den nuværende økonomis støtter. En iværksættelse af dette princip er nemlig en nøglefaktor ifm. bæredygtighed.

I en verden, hvor ressourcer er begrænsede og produktionen er kompleks, giver det mening at have en forsigtig indstilling til handel. Forsigtighedsprincippet skal beskytte fremtidige generationer imod ukendte eller usikre indvirkninger på miljø og sundhed. Forsigtighedsprincippet skal også hjælpe borgerne med at tage beslutninger (i fællesskab eller i demokratisk valgte organer) om, i hvor høj grad de selv vil eksponeres for miljø- og sundhedsrisiko med udgangspunkt i uafhængige og præcise informationer og etniske og kulturelle præferencer.

Almindelige risikoanalyser kan ikke erstatte forsigtighedsprincippet. Selv hvis der er tilstrækkeligt med datamateriale til at lave en ordentlig risikoanalyse, vil det være (ofte særdeles) nødvendigt med politiske beslutninger. At involvere borgere i beslutningstagningen vil derfor kræve en virkelig demokratisk beslutningstagningsproces.

Vær smart – beregn økonomisk velfærd rigtigt

Beregning af økonomisk velfærd i det 21'ende århundrede

Vi kan ikke begynde at udvikle et mere effektivt, retfærdigt og bæredygtigt økonomisk system, før vi får forbedret den måde, vi beregner økonomisk velfærd. For øjeblikket måler BNP ikke livskvalitet, sociale fremskridt, fattigdomsudryddelse, menneskelig udvikling eller miljøtilstanden. Desuden er vigtige sociale funktioner, f.eks. børnepasning, ungdomskontakt, ældrepleje og husholdningsarbejde generelt udelukket – disse funktioner bliver ikke tilskrevet en økonomisk værdi medmindre der betales for det. Imidlertid tæller finansielle transaktioner i forbindelse med kriminalitet, dårligt helbred og miljøødelæggelser (f.eks. behandling af voldsofre eller oprensning efter olieudslip) positivt, selvom det betyder livskvalitetsforringelse.

For at udvikle sande bæredygtige samfund, som vi nyder at bo i, er vi nødt til at tage meget mere raffinerede metoder i brug for at måle vore økonomiske velfærd. Hvis vi skal bestemme hvor og hvordan økonomier skal forbedres, er vi nødt til at være i stand til at måle vores økonomiske velfærd rigtigt. Vi trænger derfor til en ny måde at måle økonomisk velfærd.

Sæt den rigtige pris på arbejde

En fair pris på arbejde er essentiel i forbindelse med en bæredygtig økonomi. Den formelle beregning af økonomisk vækst sætter for øjeblikket kun værdi på betalt arbejde, og selv denne værdi bliver bestemt af markedet. Det betyder, at en bankdirektør ofte bliver anset for at bidrage mere end en læge eller lærer. Og ubetalt arbejde til børneopdragelse og omsorg, og fattige landbrug i

ulande – i høj grad udført af kvinder – bliver fuldstændigt ignoreret. Dette gælder også for frivilligt arbejde i skoler og velgørende foreninger.

Sådanne bidrag er essentielle for et velfungerende samfund og bidrager mindst lige så meget, hvis ikke mere, til livskvaliteten som den formelle økonomi. Børn bliver opdraget, og mange grundlæggende behov bliver dækket inden for den uformelle økonomi. Ikke nok med at det nuværende økonomiske beregningssystem vægter disse bidrag unfair, det fordrejer også økonomien ved at tildele ressourcer til penge-afgrøder, eksportorienteret produktion og råstofudvinding i stedet for til uddannelse, sundhed og omsorg.

Inklusiv den sande pris på transport

Transport (skibs-, fly- og vejtransportomkostninger) får både direkte og indirekte tilskud – mest bemærkelsesværdigt er det, at brændstofprisen ikke svarer til de miljømæssige og sociale omkostninger. Det betyder at høj-forurenende og naturødelæggende former for produktion og handel bliver fordelagtiggjort på bekostning af lokal produktion og handel. Hvis forbrugerpriserne tog højde for de miljømæssige og sociale omkostninger ved transport, ville handelsmønstrene skifte til fordel for det lokale. De lokale økonomier ville blive styrket, og miljøet ville blive bedre beskyttet både globalt og lokalt.

Fremtidsplan – skær ned på ressourceforbruget og konflikter

Ressourcer er begrænsede...

Mange naturressourcer, både fornyelige og ikke-fornyelige, bliver allerede brugt i for store mængder. Et par eksempler:

- Omkring 1.200 millioner hektar landbrugsjord er inden for de sidste 45 år blevet ødelagt i en sådan grad, at gennemsnitslandmanden ikke har råd til at genoprette den
- 13 ud af verdens 15 vigtigste havfiskeripladser er overfiskede og truet
- 56 millioner hektar af verdens skove blev ryddet mellem 1990 og 1995
- Alt for stort forbrug af fossile brændsler betyder destabilisering af Jordens klima
- Udbredelsen af farlige kemikalier og metaller har stor indvirkning på sundheden.

Hvis alle begynder at forbruge lige så store mængder ressourcer, som mange i Nord allerede gør i dag, vil vi i 2050 mindst have brug for 8 Jorde for at forsyne os med de ressourcer, vi skal bruge.

Konfronteret med oplysninger som disse bliver det klart, at ressourceforbruget skal reduceres betydeligt; og at den ubæredygtige økonomiske vækst – som foreskrevet af den nuværende økonomi - er i konflikt med dette mål. Det globale ressourceforbrug skal ligge inden for bæredygtige niveauer, til det bedste for den langtidsmæssige sundhedstilstand og til fordel for alle. Det vil kræve betydelige ændringer i produktions- og forbrugsmønstrene (hvilket igen vil kræve effektive og fremsynede internationale aftaler).

...men underforbrug er også et problem

Imidlertid er vi nødt til at skelne mellem overforbrug, hovedsageligt i Nord, og underforbrug, hovedsageligt i Syd. WTO's regler og Bretton Woods institutionerne (Verdensbanken og den Internationale Monetære Fond (IMF)) arbejder sammen om at fremme en ukontrolleret udvinding af råstoffer til eksport, og udtrække vigtige biologiske naturressourcer, som kan levere krudt til

overforbrugsproblemer i Nord og miljødelæggelser i både Syd og Nord. Regeringer må i fællesskab tage fat på de fundamentale spørgsmål om fordelingen af og adgangen til disse ressourcer.

Mindre ressourceforbrug, færre konflikter

I virkeligheden er den markedsåbning, som sker for øjeblikket, ikke meget andet end den traditionelle kamp om ressourcer. I stedet for endnu engang at udtænke et nyt system af regler til at fastsætte, hvordan lande skal konkurrere om begrænsede ressourcer, burde vi fokusere på at reducere ressourceforbruget og tillade borgere at få adgang til dem på en mere lige måde. Det er mere sandsynligt, at en reduktion af især ilandenes ressourceforbrug så det kommer til at ligge inden for de overordnede rammer for bæredygtige økonomier, vil bringe fred og sikkerhed end neoliberal økonomisk globalisering.

Mindre ressourceforbrug, øget beskæftigelse

Intet kan være mere forkert, end at hurtig råstofudvinding og andre miljødelæggende aktiviteter er nødvendig for at beskytte beskæftigelsen, som mange virksomheder hævder. Det er imidlertid sandt, at sådanne aktiviteter kan skabe store profitter. Hvis derimod energi- og materialeforbrug erstattes med arbejdskraft, og investeringer i råstofudvinding erstattes med ressourcebesparende foranstaltninger, vil beskæftigelsen øges og livskvaliteten forbedres.

Eksempelvis skaber bæredygtigt skovbrug flere – og længerevarende jobs – end rydning. Energibesparelse og vedvarende energi er mere arbejdsintensiv – og i sidste ende billigere for forbrugeren – end energiråstofudvindingsarbejdet og traditionelle kul- og oliekræfterværker. Genbrug og genanvendelse kræver mere uddannelse end at udvinde nye råstoffer og mere opsyn med lossepladser.

Anerkendelse af beskæftigelse i den uformelle sektor – specielt i hjemmene og i lokalsamfundene – er også essentiel, når den relative fortjeneste af forskellige økonomiske aktiviteter skal vurderes. F.eks. vil fremkomsten af nye jobs ved en forøgelse af eksporten af råstoffer ikke være så indbydende, hvis den sammenlignes med de jobs der tabes, når småbønderne bliver fjernet fra deres jorde.

Retten til at begrænse ressourceforbruget

Bæredygtig produktion og forbrug er essentielle elementer i et miljømæssigt og socialt bæredygtigt samfund. Lokalsamfund bør have ret til at begrænse forbruget og salget af deres ressourcer, for at opfylde egne grundlæggende behov. Dette vil hjælpe med til at sikre en lige adgang til ressourcer til alle på Jorden og reducere overforbrug. Det ville også sætte en stopper for kravet om eksportorienterede udviklingspolitikker (se nedfor).

Reducer, genanvend og genbrug

Reducerings-, genanvendelses- og genbrugsstrategier er ubetinget de vigtigste elementer til at reducere ressourceforbruget i Nord. Sådanne mekanismer ville kunne betyde betydelige forbedringer i nyttevirkningen af ressourceforbruget. Regeringer bør arbejde på at introducere passende markeds- og/eller reguleringsmekanismer til at stimulere sådanne aktiviteter (afgift på jomfruelige fibre, grænseafgiftstilpasning, og genanvendelsesmål) både på nationalt og internationalt niveau.

Tilstrækkelighedspolitikker og forbrugsstyring

Genanvendelse er én måde, hvorpå vi kan forbedre nyttevirkningen af vores ressourceforbrug. At opnå et bæredygtigt ressourceforbrugsniveauer samtidigt med øget forbrugsadgang for fattige, vil kræve mere end forbedret effektivitet: Det vil også kræve forbrugsstyring. Eksempelvis kan bedre isolering og energistyring levere energibesparelser – f.eks. til opvarmning af dit hjem eller til at køle din øl. Specielt i Nord er vi nødt til at fokusere på strategier til at nedbringe vareforbruget – og forbedre livskvaliteten. Disse er kendt som tilstrækkelighedsstrategier. Regeringer kan strukturere spillereglerne således, at det bliver profitabelt for virksomheder at arbejde for forbrugsstyring og tilstrækkelighed.

Del ressourcerne – udryd ulighed og fattigdom

Adgang til ressourcer og et sundt miljø er en menneskeret

”Enhver har ret til en sådan levefod, som er tilstrækkelig til hans og hans families sundhed og velvære, herunder til føde, klæder, bolig og lægehjælp...” (Artikel 25, FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne, 1948)

Alligevel reduceres mange menneskers muligheder for kontrol over de ressourcer, der er nødvendige for at sørge for mad, vand, tøj og bolig i mange i forvejen forarmede lande. Dette sker vel at mærke uden kompensation i form af penge eller social sikkerhed. Mangel på ressourcer er specielt alvorligt for kvinder, som ofte er ansvarlige for at sørge for mad og andre basale behov for deres familie. Tab af jordrettigheder og vækst i storbyernes slumkvarterer i Syd er også hovedproblemer det haster med at få taget hånd om.

I en bæredygtig økonomi vil adgang til ressourcer, et sundt liv og et sundt miljø blive anset som menneskerettigheder.

Omvendt omfordeling

De nuværende økonomiske politikker, som promoveres af internationale organisationer som IMF og WTO, omfordeler ressourcer fra de i forvejen fattige til de i forvejen rige med stor effektivitet, hvilket forværrer fattigdom og ulighed.

Uligheden er stigende både inden for og mellem lande. De 20 pct. af Jordens befolkning der boede i de rigeste lande i 1960, tjente 30 gange så meget som de 20 pct. fattigste. I 1997 var de rigeste 20 pct. 74 gange rigere end de fattigste 20 pct. (UNDP Human Development Report, 1999). Marginalisering på grundlag af køn og andre sociale karakteristika er også stigende. Dertil kommer at tilbagebetaling af gæld, har ført til en tragisk omvendt Robin Hood overførelse af velstand fra fattige lande til rige kreditorer i Nord.

Omfordelingen må vendes for at opnå en balance, hvorved adgangen til ressourcer og overskud fra forbruget af disse ressourcer bliver fordelt lige inden for lande, mellem regioner og mellem mennesker. Det skulle være et krav at regeringer m.v., på grundlag af nye internationale mål (se nedenfor), introducerer forholdsregler, der fremmer lighed i alle økonomiske politikker og mekanismer.

Økologisk gæld og gældsfrigørelse

Fattige landes enorme finansielle gældsbyrder ansporer regeringer til at tillade udvidelser i udnyttelsen af naturressourcer til eksport for at skabe fremmede valuta. Bretton Woods institutternes eksportstyrede udviklingsprogrammer har forstærket denne kortsigtede og ødelæggende tilgangsvinkel, og skabt en skadelig spiral, hvor verdensmarkedet er overforsynet, varepriser rasler ned og forarmede lande bliver tvunget til at øge eksporten. Derudover er stærkt forgældede lande ofte tvunget til at skære ned på miljømæssige og sociale udgifter, og det er således svært for regeringer at forfølge en bæredygtig udvikling.

Således får i forvejen rige importerende lande adgang til billige forsyninger af naturressourcer. Faktisk kan man roligt tale om, at de rige lande har opbygget en økologisk gæld til landene i Syd, som langt overstiger Syds officielle finansielle gæld (i alt vurderet til omkring 355 milliarder dollars).

Første skridt på vejen til lighed må være annullering af den finansielle gæld, der kan tillade fattige lande at investere i mere bæredygtige udviklingspolitikker og ændringer i produktions- og forbrugsmønstrene. (Her er det vigtigt at tænke på, at det er uacceptabelt at reducere ressourceforbruget i Nord, så længe lande i Syd er tvunget til at eksportere vare, for at afbetale deres gæld). Derudover bør gældsudryddelse ikke sættes i forbindelse med eksportstyret udvikling (se nedenfor), da gældslettelse skal ske øjeblikkeligt.

Ændre prioriteringer – invester i den virkelige økonomi

Støt økonomisk stabilitet

De sidste års økonomiske kriser vidner om, at bæredygtig udvikling er umulig i et globalt kasino med økonomisk ustabilitet. Neoliberal økonomisk globalisering og spekulative investeringsstrømme opstiller kulisserne for fattigdomsførøgelse og manglende offentlige udgifter på det sociale og miljømæssige områder (en sådan udvikling har været specielt tydelig i asiatiske lande, f.eks. Indonesien). Politikker der støtter økonomisk stabilitet (og som bidrager til, eller i det mindste ikke undergraver, bæredygtighed i almindelighed), bør være hovedfaktorer i bæredygtige økonomier.

Kontroller investeringsstrømmen

Regeringer er nødt til at være i stand til at kontrollere investeringsstrømmene, både indenlandsk og globalt, for at fremme stabile og kærkommende investeringer i den sande produktive økonomi. Screening af udenlandske investorer, lokalt besluttede krav, begunstiggelse af lokale og indenlandske firmaer og regulering af både nationale og internationale investorer – alt sammen med øje for at fremme bæredygtig økonomier – burde være normen. Enhver mellemstatslig investeringsaftale bør fokusere på nye økonomiske mål (som beskrevet ovenfor), samt regulering af virksomheder og disses ansvar. (WTO er f.eks. et helt igennem upassende forum at forhandle sådanne aftaler).

Sondring til fordel for den virkelige økonomi

Vi må også fokusere på at adskille pengeøkonomi og den virkelige produktive økonomi, da den første i dag er langt mere profitabel end den sidste, og dermed tiltrækker flere investeringer. Der burde være en sondring til fordel for den virkelige økonomi i alle offentlige beslutningstagninger. Desuden bør der udvikles nationale og internationale reguleringer og støtteordninger til at booste investeringer i den virkelige økonomi og modvirke investeringer i den virtuelle økonomi. For det

første skal produktiv fremmed direkte investering (Foreign Direct Investment) og indenlandsk investering gives prioritet over spekulative investeringer (såkaldte hot money). For det andet bør der kobles internationale aftaler om miljømæssige og sociale standarder til FDI og indenlandske investeringer (f.eks. gældende for WTO og eksportkreditter ifm. FDI). For det tredje skal Tobinskatten (lille afgift på valutahandel) tages i anvendelse for at lægge en dæmper på spekulation og for at frembringe og omfordele finansielle ressourcer, specielt med henblik på at opbygge bæredygtige samfund.

Afbalancer handel – genskab lokale økonomier

Afbalancer handel

Der er et åbenlyst behov for at omprioritere international handel, så den giver højere prioritet til lokal handel (og små og mellemstore virksomheder) og støtter lokal selvforsyning.

Mens en vis grad af international handel er uundgåelig og også ønskelig, er sunde og bæredygtige lokale økonomier og samfund, hvad der skal til for at opfylde menneskers grundlæggende behov. Imidlertid bliver disse på mange måder undergravet af den nuværende liberaliseringsproces. Det overdrevne fokus på international handel skaber ubalance mellem det lokale og det internationale, til skade for det lokale. I særdeleshed er det svært for små virksomheder at konkurrere med store transnationale, der opererer med langt større økonomier. I mange lande trues de nuværende bæredygtige lokalsamfund.

Dertil kommer, at international handel medfører alvorlige miljømæssige og sociale konsekvenser, dels p.g.a. langdistancetransport og brændstofforbrug, dels p.g.a. beskaffenheden og volumen af de varemængder der handles.

Styrkelse af lokale økonomier og samfund

Folk bør have ret til, gennem demokratisk valgte regeringer, at styrke beskyttelsen af deres lokale og nationale miljø, at støtte små bæredygtige økonomiske aktiviteter og at udøve kontrol over deres lokale og fælles ressourcer. Som beskrevet tidligere, skal lokale økonomier være i stand til at vælge, i hvilken grad de ønsker at være selvforsynende og skabe deres egen rigdom og beskæftigelse, og stadig bevare muligheden for handel.

Endvidere bør samfund, inklusiv oprindelige folk, jordløse bønder og kvinder, have en rimelig og lige adgang til eksisterende landbrugsarealer, vand, såsæd og andre produktive ressourcer, samt have mulighed for at tage beslutninger, der omhandler disse ressourcer. For at kunne gøre dette, er det nødvendigt at samfundenes ret til at tage beslutninger om lokale traditionelle ressourcer anerkendes, selv inden for de områder, hvor man ikke tidligere har tildelt en sådan ret. Desuden bør bogere have mulighed for at kunne give deres mening til kende overfor relevante organer, hvor der tages økonomiske beslutninger (se økonomisk subsidiaritet og økonomisk demokrati ovenfor).

Dermed ikke sagt at alle beslutninger skal tages lokalt. Arten af den beslutning der skal tages, må afgøre om den skal træffes lokalt, nationalt, regionalt eller internationalt. Gennemførelse af principperne om økonomisk subsidiaritet og økonomisk demokrati, med beslutninger der træffes på flere niveauer på demokratisk vis, vil fremme input fra det lokale niveau, anspore til økonomisk diversitet og tilvejebringe en naturlig kontrol, der kan modvirke magtmisbrug på alle niveauer.

Favorisering af nationale love om lokal miljø og sundhed

Nationale, regionale og internationale handelsregler bør ikke tilsidesætte love beregnet til at beskytte lokalsamfund, miljø og folkesundheden. Lande bør især bibeholde muligheden for at beskytte landbrug og landsbysamfund, sikre fødevarerforsyningen, kontrol over investeringer og kræve, at importvarer er tilstrækkeligt mærket. Der burde være en almindelig favorisering af nationale og lokale love om miljø og sundhed (hvad enten de påvirker handel eller ej). Uafhængige komiteer bør lave løbende analyser af nationale og lokale love og politikker.

Det er også vigtigt at holde sig for øje, at det er muligt at lave og gennemføre love, som har u hensigtsmæssige negative konsekvenser for andre lande. Regeringer skal have en juridisk pligt til at undersøge, om nuværende eller planlagte aktiviteter kan have en negativ indvirkning på miljø, sundhed eller den optimale økonomiske velfærd i andre lande, og tage højde for dette i udarbejdelsen af regeringens politik.

Slut med eksportstyret udvikling

Økonomiske kræfter, specielt eksportstyret udvikling, betyder en forøget koncentration af jord og magt på de fås hænder, og marginalisering og fattiggørelse af de mange. Eksportstyret udvikling er kun til fordel for en minoritet af mennesker. Læg dertil den kendsgerning, at teoriens udgangspunkt ikke længere er gyldig samt behovet for at afbalancere handel til fordel for det lokale, og det bliver tydeligt, at eksportorienteret udviklingspolitikker bør skrottes.

Reguler virksomhederne, reducer virksomhedernes indflydelse

Eroderingen af demokratiet

De sidste årtier har virksomheder fået friere tøjler under forventning af, at de ville levere økonomisk vækst mere effektivt, hvis de blev ladet alene til deres eget for godt befindende. På det grundlag er deregulering – fjernelse af miljø-, sundheds-, sikkerheds- og andre bestemmelser – blevet accepteret. Desuden kan virksomheder i stigende grad udøve pres på regeringer, især de svage eller korrupte.

Dette, og den indflydelse den økonomiske liberalisering fremkalder, resulterer i, at virksomheder i stigende grad er i stand til at øve indflydelse på mellemstatslige forhandlinger og aftaler. Virksomheders magt er for stor, og for ofte bliver den misbrugt. Virksomheder udøver uacceptabel indflydelse på regeringer og mellemstatslige forhandlingsforløb. Denne udvikling eroderer demokratiet og skal vendes.

Gennemgå virksomheders rolle

Hvis målene for den globale økonomi blev ændret i tråd med forslagene i dette holdningspapir, ville virksomhedernes rolle også ændres. Det vil blive forventet, både i almindelighed, via international og national lovgivning (se nedenfor) og tilskyndelse (f.eks. justering af grænseafgifter), at virksomhederne vil bidrage til en lang række målsætninger. De ville skulle bidrage med at frembringe optimale niveauer for økonomisk aktivitet og gennemtvunge høje miljø- og sundhedsstandarder (f.eks. minimering af ressourceforbruget, reducere af forureningsniveauet, sikre et godt arbejdsmiljø og fremme ligestillingen mellem kønnene). Det vil forventes, at de er åbne over for borgerne. En ændring til økonomiske velfærdsmål vil også anspore regeringerne til at sikre, at virksomhederne opfylder disse målsætninger.

Virksomhedernes ansvar

Både nationale virksomheder og virksomheder, der planlægger at operere i andre lande, burde overholde følgende principper:

1. Forudgående informeret samtykke fra de lokalsamfund en virksomhed vil påvirke ved et projekt eller en aktivitet, afgjort med grundlag i folkelige processer
2. Udarbejdelse af konsekvensanalyse vedrørende miljømæssige, sundhedsmæssige og sociale forhold
3. Lovmæssige finansielle krav, under straffeansvar, til miljøoprensning, rehabilitering og forureningskontrol
4. Tilvejebringelse af licensbetaling til lokalsamfund, hvor virksomheder udvinder ressourcer
5. Lokales rettigheder mod sociale, kulturelle, fysiske og økonomiske forskydninger ifm. virksomheders arbejde
6. Respekt for menneskerettigheder og høje miljø-, arbejdsmiljø- og sociale standarder.

Regulering af virksomheders arbejde

For at fremkalde og fastholde denne nye rolle må virksomheder – specielt de transnationale – være fuldt ud ansvarlige overfor lokalsamfund og valgte regeringer. Dette kræver grænser for sammenslutning og forholdsregler til at forebygge og ophæve monopolmagt. Bindene regulering for at sikre gennemsigtighed, ansvarlighed og høje sociale, menneskerettigheds- og miljøstandarder er også vigtig. Dette kunne forhandles i FN-regi og gennemføres gennem nationale love.

Producentansvar

Virksomheder skal tage ansvar for deres produkter. Mens tekniske fremskridt kan være fordelagtige, bør bevisbyrden ifm. sikkerhed og bæredygtighed ligge hos dem, der udvikler de nye produkter og teknologier, og ansvaret må forblive hos producenten.

International konkurrence og internationale konkurrencebestemmelser

Under bestemte forhold kan konkurrence anspore til effektiv udnyttelse ressourcer og fremme bæredygtighed. Alligevel har den nuværende neolibérale fokusering på øget konkurrence, uanset hvad, negativ indvirkning på økonomien, samfundet og miljøet.

Virksomheder, der er udsat for hård konkurrence, opkøber konkurrerende virksomheder for at reducere konkurrencen og for at skære ned på administrationen (f.eks. sammenlægning af filialer). Dette fører til, at sammenlægninger og gevinster stiger kraftigt, med negativ indvirkning som følge, f.eks. nedgang i antal ansatte og lukning af mange små lokale virksomheder og stigende magtkoncentration på færre og færre hænder. Sideløbende lempes sociale, sundhedsmæssige og miljømæssige standarder i anstrengelserne for at reducere virksomhedernes udgifter.

Det er afgørende, at international konkurrenceevne ikke forbliver det altafgørende spørgsmål for politikerne (det skal skiftes ud med målsætningerne beskrevet ovenfor). Konkurrence har sin plads, men det skal kun være et blandt mange mål, og den skal reguleres, bl.a. ved at introducere internationale konkurrenceregler, der forbygger opbygningen af karteller og andre konkurrenceforvridende kneb.

Forureneren skal betale

Det er hverken rimeligt eller bæredygtigt, at samfundet eller regeringer skal bære omkostningerne i.f.m. oprensning efter forurening eller anden miljøødelæggelse. Det vil normalt betyde, at virksomhederne skal bære disse omkostninger gennem miljøskatter og regulering.

Åbenhed – sikre gennemsigtighed og demokrati

Demokratiser den økonomiske beslutningstagning

At skabe demokratiske og bæredygtige økonomier er et ambitiøst mål, som kun kan blive realiseret ved at sikre, at international politik virkelig afspejler og imødekommer et folkeligt ønske om og håb for et retfærdigt, fair og lige nationalt og internationalt samfund. Politisk decentralisering er essentiel for at opnå dette. Det vil være absolut nødvendigt at sikre, at nationer og lokalsamfund bliver de vigtigste beslutningstagere, og at alle relevante beslutningstagende organer – lige fra de lokale til de internationale – virkelig er repræsentative og folkelige. Folk skal have reel mulighed for at deltage i den økonomiske beslutningstagning.

Regeringer og ansvarlighed

Det er kun rimeligt, at regeringer forhandler de internationale aftaler, de har fået mandat til af befolkningen. Imidlertid burde regeringer kunne stilles fuldt ud ansvarlige for deres handlinger, og dette kan kun ske, hvis det er muligt at afgøre, hvad disse handlinger er. Det er vigtigt at gennemsigtigheden i mellemstatslige forhandlinger øges betydeligt gennem en vifte af virkemidler, f.eks. inddragelse af uafhængige observatører under alle relevante møder og introduktion af offentlig adgang til alle officielle dokumenter.

En nation en stemme betyder lige deltagelse

På trods af WTO's opbygning med en nation en stemme er WTO-forhandlingerne berygtet for den måde, hvorpå små lande bliver placeret på sidelinien. Forhandlere fra udviklingslandene bliver ofte ekskluderet fra møderne, eller blot ignoreret. Alle mellemstatlige institutioner burde sikre fuldkommen indre gennemsigtighed mht. alle forhandlinger og relaterede aktiviteter, og deltagelse i møder og komiteer skal ske efter eget valg. Hel og fair deltagelse kræver finansiel og teknisk støtte.

Opdater infrastrukturen – renover regler og institutioner

Skrabere regler

Internationale love og regler samt deres håndhævelse skal strammes op. For øjeblikket er det de magtfulde, der hersker i WTO, Bretton Wood institutionerne og FN.

Generelt set er det sådan i WTO, at det kun er de forhandlinger og regelændringer, der er til gavn for de i forvejen stærke, der bliver sat i gang og diskuteret (på trods af en nation en stemme strukturen i WTO). Da resultatet af forhandlingerne har tilbøjelighed til at være til gavn for de magtfulde spillere, er håndhævelsen af WTO's aftaler stærk. I Bretton Wood institutionerne – Verdensbanken og IMF – betyder valgstrukturen, at de rige og stærkeste under alle omstændigheder har overtaget. Da lån kan tilbageholdes, og kreditværdigheden kan ændres, er håndhævelsen af reglerne rimelig nem.

En lignende magtkamp har været udspillet i FN. Der er indgået mange relevante aftaler, men kun få er gennemført, og håndhævelse er en by i Rusland – igen p.g.a. indflydelse fra dem som ville stå til at tabe.

Denne situation kan ikke fortsætte. De regionale og internationale elementer ifm. en ændring af handelsbalancerne vil kræve et faktisk og effektivt system af multilaterale handelsregler (baseret på nye økonomiske mål, økonomisk mangfoldighed og økonomisk subsidiaritet, som beskrevet ovenfor), som kan blive integreret med, og styrke, national og international ikke-handelsrelateret lovgivning frem for at ødelægge den. Virksomheders indflydelse må i almindelighed indskrænkes.

Ny tilgangsvinkel, ny opbygning

Regionale og internationale institutioners opbygning er lige så forældet som neoliberalisme, og de skal enten opdateres eller erstattes med selvstændige aftaler som beskrevet i dette holdningspapir.

Overlad handel og økonomi til FN

Internationale og regionale handelsorganisationer og finansielle institutioner skulle fuldt ud indarbejdes i FN (som igen kræver at blive forbedret og strammet op), som det oprindeligt var planen.

Bæredygtige økonomier og WTO

Bæredygtige økonomier, der baserer sig på principperne om økonomisk subsidiaritet og økonomisk mangfoldighed, vil stadig kræve multilaterale regler og overstatslige institutioner, men disse institutioner må ikke være baseret på forældet neoliberal økonomisk tænkning. Debat om den fortsatte eksistens af WTO er derfor akademisk. Enten tilpasser den sig så den understøtter bæredygtige økonomier, dvs. den skrotter sit frihandelsmandat, eller den bliver erstattet af andre mere egnede institutioner.

Bæredygtige økonomier betyder også ændring af IMF og Verdensbanken

WTO's fokus på frihandel bliver afspejlet i IMF's og de multilaterale udviklingsbankers strukturtilpasningsprogrammer, som kræver, at udviklingslandene åbner deres markeder (dette krav er stadig indeholdt i Verdensbankens nye fattigdomsreduceringsstrategi). Tilsammen beskytter disse handels- og finansinstitutioner den multinationale kapitals interesser frem for at beskytte flertallet af verdens befolkning og miljøet.

Udvikling af bæredygtige økonomier vil betyde ændring i måden hvorpå Verdensbanken og IMF arbejder. Specielt vil introduktionen af nye økonomiske mål, introduktionen af økonomisk subsidiaritet og afbalancering af handlen betyde at beslutningstagningen i mange tilfælde vil blive overdraget til det regionale og nationale niveau, at budgetbeslutninger bliver taget ud fra betydelige forskellige prioriteringsmønstre, at ufrivillig eksportstyret udvikling stopper og at markedsåbning ikke længere kan være en betingelse for gældslettelse.

Multilaterale aftaler om miljø har forrang for handel

Multinationale aftaler om miljø, udvikling, sundhed, beskæftigelse og menneskerettigheder skal have forrang for handel. Globale handelsregler skal forbedres så de kan opfylde dette krav.

Regeringer skal ansøres til at samarbejde

Når den konkurrencemæssige tænkemåde i den mellemstatlige dialog tages i betragtning er det ikke underligt, at det multilaterale samarbejde er tyndt. Ikke desto mindre er et sådant samarbejde essentielt, hvis vi skal løse en lang række presserende, men vanskelige, globale problemer, inklusiv international gældsnedsettelse og klimaændringer.

Regeringer skal have adgang og ansøres til at samarbejde internationalt for at fremme udvikling og løse fælles miljømæssige udfordringer. Reduceret international konkurrence og mulighed for at bruge handelsmæssige foranstaltninger til at opnå nye økonomiske mål (som beskrevet ovenfor) vil hjælpe. Desuden burde tilskyndelse til samarbejde og bøder for ikke at samarbejde være standardindhold i multinationale aftaler.

Løsning af stridspunkter

Hvor der er regler, vil der være stridspunkter. En åben, uafhængig og effektiv international stridsbilæggelsesdomstol vil derfor være nødvendig. Som beskrevet ovenfor, skal regeringer have et ansvar ved gennemførelsen af indenlandske politikker til at beskytte miljø og sundhed, ifm. at sikre at disse politikker ikke har uønskede effekter på andre lande. Internationale domstole kunne få mandat til at løse sådanne uoverensstemmelser, og stridspunkterne burde løses med udgangspunkt i aftalte principper (som beskrevet ovenfor).